

บทที่ 5

อังกฤษกับนโยบายต่างประเทศ ค.ศ. 1815 - 1865

นโยบายต่างประเทศอังกฤษ

ค.ศ. 1815 การดำเนินนโยบายต่างประเทศของอังกฤษอยู่ภายใต้การดำเนินงานของ ไวล์ เคานต์ รอเบิร์ต สจ๊วต คาสเซิลเร (Viscount Robert Stewart Castlereagh) ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศตั้งแต่ ค.ศ. 1812 คาสเซิลเรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศอังกฤษเป็นหลัก หลังจากทำสัญญาสันติภาพปารีสมหาอำนาจชั้นนำของยุโรปในขณะนั้น คือ อังกฤษ รัสเซีย ปรุสเซีย และออสเตรีย ได้ร่วมตกลงปัญหากันในที่ประชุมแห่งกรุงเวียนนา ค.ศ. 1814-1815 คาสเซิลเรต้องการให้ยุโรปพบกับสันติภาพ โดยที่มหาอำนาจในยุโรป ควรจะมีความเข้มแข็งเท่ากัน ภายนอกยุโรปคาสเซิลเรพยายามปกป้องผลประโยชน์ทางทะเลและทางด้านอาณานิคม ทำให้อังกฤษสามารถพิชิตและได้อาณานิคมหลายแห่ง อาทิ เช่น แหลมกูดไฮป์ มอริเชียส, ซิดอน, เซนต์ ลูเซีย (St. Lucia) และมอลตา ซึ่งล้วนแต่เป็นดินแดนที่มีความสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างให้อังกฤษเป็นมหาอำนาจทางทะเล

มหาอำนาจทั้งสี่ที่ร่วมลงนามในสัญญาเวียนนา มีความเห็นร่วมกันว่าจะร่วมมือกันรักษาคุลย์อำนาจทางการเมือง และดำรงรักษาสันติภาพในยุโรป โดยใช้ระบบการประชุมคองเกรส (Congressional System) ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยในช่วง ค.ศ. 1818-1825 ประเทศมหาอำนาจได้ร่วมประชุมใหญ่ด้วยกัน 4 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 การประชุมใหญ่แห่งเอกซ์-ลา-ชาแปล (Congress of Aix-la-chapelle เดือนกันยายน ค.ศ. 1818)

ครั้งที่ 2 การประชุมใหญ่แห่งทรอปเพา (Congress of Troppau เดือนตุลาคม ค.ศ. 1820)

ครั้งที่ 3 การประชุมใหญ่แห่งไลบัก (Congress of Laibach เดือนมกราคม ค.ศ. 1821)

ครั้งที่ 4 การประชุมใหญ่แห่งเวโรนา (Congress of Verona เดือนตุลาคม ค.ศ. 1822)

หลังประชุมที่เวโรนา อังกฤษไม่พอใจมหาอำนาจอย่างออสเตรีย รัสเซีย และ รัสเซีย ที่มักใช้การประชุมเป็นเครื่องมือเข้าแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น ทำให้ อังกฤษประกาศไม่ร่วมมือกับมหาอำนาจทั้งสามอีกต่อไป มีผลให้ความร่วมมือแห่งยุโรปสิ้นสุดลงใน ค.ศ. 1825

บทบาทพาล์มเมอสตันในฐานะรัฐมนตรีต่างประเทศ ค.ศ. 1830

ค.ศ. 1830 ลอร์ดพาล์มเมอสตัน ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศ โดยพื้นฐานแล้วเขาเป็นคนร่าเริง แจ่มใส ซื่อสัตย์ เข้าใจความคิดเฉลียวฉลาดมีความมั่นใจในตนเอง มุ่งมั่นมานะพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ ชอบทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความเข้มแข็งเด็ดขาด พาล์มเมอสตันเคยพูดไว้ว่า “ข้าพเจ้าเห็นว่าความอ่อนแอไม่เด็ดขาด เป็นข้อบกพร่องอันร้ายแรงของรัฐบุรุษ” นโยบายต่างประเทศของพาล์มเมอสตัน พอสรุปได้ดังนี้

1. ขยายอิทธิพลของอังกฤษให้ยิ่งใหญ่ ไม่เพียงเฉพาะในยุโรปแต่ขยายไปทั่วโลก พาล์มเมอสตันต้องการให้อังกฤษเป็นหลักสำคัญของยุโรป เป็นที่เกรงขามและเป็นที่ยอมรับนับถือของนานาชาติ พาล์มเมอสตันดำเนินนโยบายต่างประเทศตามแนวของแคนนิ่งมากกว่า คาสเซิลเร โดยยึดหลักดุลย์แห่งอำนาจ (balance of power) เพราะไม่ต้องการให้มหาอำนาจชาติใดชาติหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป โดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศสและรัสเซีย ดังนั้น เขาจึงสนับสนุนข้อตกลงที่กรุงเวียนนา ค.ศ. 1815 แต่ก็ยอมให้มีการปรับปรุงโดยให้เอกราชกับเบลเยียม ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของอังกฤษ และยังเป็นการหยุดยั้งความพยายามในการแพร่ขยายอำนาจของฝรั่งเศสในเบลเยียมด้วย

2. ปกป้องและขยายอาณานิคมของจักรวรรดิอังกฤษรวมทั้งพิทักษ์ผลประโยชน์ทางการค้า ดังนั้น ทำให้พาล์มเมอสตันจำต้องดำเนินนโยบายเป็นปฏิปักษ์กับรัสเซีย โดยเข้าไปสนับสนุนเตอร์กี พร้อมกับขัดขวางการขยายอิทธิพลของรัสเซียในตะวันออกกลางและใกล้ เนื่องจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ของอังกฤษในอินเดีย

3. สนับสนุนแนวความคิดให้มีการปกครองในรูปแบบรัฐธรรมนูญ (Constitutional) ซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดในการใช้อำนาจเด็ดขาด (despotism) ของกลุ่มพันธมิตรอันศักดิ์สิทธิ์

ดังนั้น อังกฤษจึงเข้าไปสนับสนุนระบบการปกครองแบบรัฐธรรมนูญในฝรั่งเศส, เบลเยียม โปรตุเกส และสเปน และช่วยเหลือขบวนการชาตินิยมเสรีนิยมในยุโรป

4. สนับสนุนให้มีการยกเลิกการค้าทาสทั่วโลก โดยเฉพาะอาณานิคมของโปรตุเกส ในอาฟริกาและบราซิล โดยที่โปรตุเกสต้องยอมเซ็นสัญญาห้ามค้าทาสใน ค.ศ. 1842 และในปี ค.ศ. 1850-1851 พาล์มเมอสตันได้ส่งกองกำลังเรือรบไปยังเมืองท่าของบราซิลเพื่อยุติการค้าทาสที่ผิดกฎหมายระหว่างประเทศ

อังกฤษกับการประกาศเอกราชของเบลเยียม

เบลเยียมไม่พอใจในสถานะที่ต้องรวมอยู่ในอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ อันเป็นผลมาจากข้อตกลงที่กรุงเวียนนาตั้งแต่ ค.ศ. 1815 ความไม่พอใจนี้นำไปสู่การปฏิวัติในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1830 พวกคัทซ์ถูกขับไล่ออกไปจากเบลเยียม การประชุมที่กรุงลอนดอนในฤดูหนาว ค.ศ. 1830-1831 อังกฤษและฝรั่งเศสได้ร่วมกันดำเนินแผนการเพื่อให้เบลเยียมได้รับเอกราช ซึ่งออสเตรีย ปรุสเซีย และรัสเซีย ไม่สู้จะเต็มใจนัก ถือว่าเป็นผลประโยชน์ชั่วนิรันดร์” (“eternal interests”) ของอังกฤษการที่อังกฤษสามารถควบคุมชายฝั่งของเนเธอร์แลนด์ได้เท่ากับเป็นการป้องกันไม่ไห้มหาอำนาจใดเป็นอันตรายต่ออังกฤษได้ ดังนั้น พาล์มเมอสตันจำเป็นต้องดำเนินนโยบายทางการทูตให้ผู้ปกครองของเบลเยียมต้องเป็นบุคคลที่อังกฤษให้ความเห็นชอบ และเป็นมิตรกับอังกฤษ พาล์มเมอสตันยังเข้าใจดีว่าฝรั่งเศสมีความทะเยอทะยานที่จะมีอิทธิพลในเบลเยียมเช่นกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการผนวกลักเซมเบิร์ก (Luxembourg) ดยุกแห่งเนมูร์ (Duke of Nemours) โอรสของกษัตริย์แห่งฝรั่งเศสได้รับการเสนอให้เป็นกษัตริย์ของเบลเยียม แต่พาล์มเมอสตันบีบบังคับให้พระเจ้าหลุยส์ฟิลิปบังคับให้ดยุกแห่งเนมูร์ถอนตัว หลังจากนั้นพาล์มเมอสตันเลือก ลีโอ โพลแห่งโคเบิร์ก (Leopold of Coburg) ซึ่งเป็นพระราชปิตุลาของเจ้าหญิงวิกตอเรียและเป็นพันธมิตรกับอังกฤษ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1831 ชาวเบลเยียมเลือกลีโอ โพลเป็นกษัตริย์โดยมหาอำนาจทั้ง 5 ชาติต่างให้การยอมรับ พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ของฮอลแลนด์ไม่ทรงเห็นด้วยและเข้ารุกรานเบลเยียม อังกฤษและฝรั่งเศสส่งกำลังทหารเข้าแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือเบลเยียม

มีผลให้พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 จำต้องยอมรับเอกราชของเบลเยียม ดังนั้น การประกาศเอกราชของเบลเยียมจึงถือเป็นความสำเร็จสูงสุดของพาล์มเมอสตัน เขาได้พิทักษ์ผลประโยชน์ของประเทศอังกฤษ ได้ให้เสรีภาพกับประเทศเล็กๆ ประเทศหนึ่งให้มีการปกครองแบบรัฐธรรมนูญ และทำลายความทะเยอทะยานของฝรั่งเศส สนธิสัญญาลอนดอน ค.ศ. 1830 ได้มีการกำหนดเขตแดนของเบลเยียมขึ้นมาใหม่ และรับรองความเป็นกลางของเบลเยียมด้วย

โปรตุเกสและสเปน

ในโปรตุเกสและสเปนเกิดสงครามกลางเมืองดุกลามขึ้นระหว่าง 2 ฝ่าย คือ รัฐธรรมนูญและสมบูรณาญาสิทธิราช พาล์มเมอสตันได้เข้าไปช่วยในฐานะเป็นผู้คุ้มครองโปรตุเกสและสเปนให้พ้นจากการปกครองที่ใช้อำนาจกดขี่

ปัญหาตะวันออก

ปัญหาตะวันออกที่มหาอำนาจในยุโรปเข้าไปเกี่ยวข้อง มีสาเหตุมาจากความเสื่อมของอาณาจักรเตอร์ก ซึ่งในอดีตเคยเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ เมื่ออำนาจทางทหารของจักรวรรดิเตอร์กเสื่อมลง ผนวกกับการปกครองที่ไม่มีประสิทธิภาพของสุลต่าน ความเป็นมุสลิมหัวเก่าทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปรัฐบาลให้ทันสมัย ความเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีนิยมกำลังเติบโตมากในหมู่ชาวคริสเตียน ภายใต้การปกครองของสุลต่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศอิสรภาพของกรีซใน ค.ศ.1830 การกบฏของเมเหม็ด อาลี ในอียิปต์ และอาลี ปาชาแห่งจันนา (Ali Pasha of Janina) ในอัลบาเนียยิ่งทำให้ฐานะของจักรวรรดิอ่อนแอยิ่งขึ้น

มหาอำนาจยุโรปแต่ละชาติต่างมีจุดมุ่งหมายของตนเองในการที่จะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์เมื่ออาณาจักรเตอร์กล่มสลาย รัสเซียต้องการคอนสแตนติโนเปิล และยึดช่องแคบซึ่งเป็นทางออกจากทะเลดำไปยังทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และยังจะทำให้มีอิทธิพลในบอลข่าน ซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์สลาฟ และนับถือคริสต์ศาสนานิกายกรีกออร์ทอดอกซ์ (Greek Orthodox) เหมือนกับตน สำหรับออสเตรียจะเป็นปฏิปักษ์กับรัสเซีย เพราะออสเตรียเกรงว่าการขยายอิทธิพลของรัสเซียจะเป็นการโอบอ้อมออสเตรีย ฝรั่งเศสนั้นมีความสัมพันธ์พิเศษกับเตอร์ก

โดยย้อนกลับไปในปี ค.ศ. 1535 ที่มีการทำสัญญาสันติภาพระหว่างพระเจ้าฟรานซิสที่ 1 (Francis I) กับสุลต่านสุไลมาน (Suleiman) เพราะฝรั่งเศสต้องการมีอิทธิพลทางการเมืองในจักรวรรดิเตอร์กี โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของคณะคาทอลิกในซีเรียและอียิปต์ สำหรับอังกฤษนั้นต้องการรักษาจักรวรรดิเตอร์กีไว้ และพยายามกีดกันรัสเซียไม่ให้มาถึงทางตะวันออกของเมดิเตอร์เรเนียน เพราะจะเป็นการเข้ามาใกล้เขตอิทธิพลของอังกฤษ คือ อินเดีย ทะเลแดง และอ่าวเปอร์เซีย ดังนั้นอังกฤษจึงต้องดำเนินนโยบายค้าเตอร์กีโดยสนับสนุนให้เตอร์กีปฏิรูปรัฐบาล และอังกฤษก็ปฏิเสธข้อเสนอของรัสเซียที่จะให้มีการแบ่งอาณาจักรเตอร์กี

ความทะเยอทะยานของเมห์เหม็ด อาลี

ปัญหาตะวันออกในระยะแรกๆ คือ สงครามประกาศเอกราชของกรีซซึ่งขณะนั้นอยู่ใต้การปกครองของอาณาจักรเตอร์กีหรือออตโตมาน ในขณะที่สุลต่านมาห์มูดที่ 2 (Mahmud II) ทรงขอความช่วยเหลือจากเมห์เหม็ด อาลี ซึ่งดำรงตำแหน่ง ปาชา (Pasha) แห่งอียิปต์ให้ช่วยปราบการจลาจลในกรีซ ผลจากการเข้าไปช่วยสุลต่าน ทำให้อาลีได้รับครีต (Crete) เป็นรางวัล และอาลียังอ้างสิทธิในซีเรีย (Syria) อีกด้วย อาลีมีความทะเยอทะยานมากกว่านั้น โดยสร้างกำลังทหารที่เข้มแข็งด้วยความช่วยเหลือของนายทหารฝรั่งเศส ได้ขยายอิทธิพลเข้าไปยังหุบเขาไนล์ (Nile Valley) และไปถึงอาราเบีย (Arabia) อาลีต้องการขยายไปถึงแม่น้ำยูเฟรติส (Euphrates) และใน ค.ศ. 1832 บุตรชายของอาลีคือ อิบราฮิม (Ibrahim) เข้ารุกรานดินแดนดังกล่าวข้างต้น โดยสุลต่านไม่สามารถต้านทานได้ เดือนธันวาคม ค.ศ. 1832 สุลต่านเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ที่เมืองโคนีห์ (Koniah) ทางตอนใต้ของเอเชียไมเนอร์ ซึ่งจะเป็นการเปิดทางไปสู่กรุงคอนสแตนติโนเปิล สุลต่านทรงขอความช่วยเหลือจากรัสเซีย มีผลให้กรุงคอนสแตนติโนเปิลปลอดภัย แต่อาลีต้องสูญเสียซีเรีย สนธิสัญญาอังกีเยร์ สเกเลสสิ (Unkiar Skelessi, 1833) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเตอร์กีแน่นแฟ้นขึ้น สุลต่านต้องปิดช่องแคบคาร์คาร์แนลส์ (Dardanelles) ไม่ให้เรือรบของชาติต่างๆ ผ่านและต้องขึ้นกับรัสเซีย ชัยชนะของรัสเซียทำให้มหาอำนาจตะวันตกรู้สึกตกใจมาก โดยเฉพาะพาล์มเมอستان

ไม่พอใจมาก เพราะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ารัสเซียต้องการแผ่อิทธิพลเข้าไปในเตอร์กิชเอเชียไบซันไทน์ ใน ค.ศ. 1838 ว่า “เป็นความผิดพลาดครั้งยิ่งใหญ่” (“a tremendous blunder”)

อำนาจของเมห์เหม็ด อาลี ค.ศ. 1839-1841

โอกาสของพาล์มเมอสตันที่จะกู้สถานการณ์มาถึงใน ค.ศ. 1839 เมื่อสุลต่านได้บุกซีเรียและพ่ายแพ้ต่อกองทหารของอียิปต์ที่เนสสิบ (Nessib) ในทัศนะของพาล์มเมอสตันและรัสเซียมีความเห็นว่า เมห์เหม็ด อาลี อยู่ในฐานะที่จะไปไม่รอด เขาเห็นว่าเมห์เหม็ด อาลีควรจะถูกล่าช้า ในขณะที่เดียวกันเตอร์กิชควรจะได้รับการปกป้องและดำรงอยู่ โดยเสนอให้มีการปฏิรูป พาล์มเมอสตันไม่พอใจอาลี เนื่องจากอาณาจักรของอาลีในอียิปต์ ซีเรีย และอาราเบีย ซึ่งสามารถตัดตรงข้ามไปถึงตะวันออก ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์ทางการค้าของอังกฤษในดินแดนแถบนี้ เมื่อมาถึงจุดนี้เกิดรอยแตกร้าวระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส ฝรั่งเศสนั้นมีผลประโยชน์ในอียิปต์ และซีเรีย จึงสนับสนุนอาลี ทำให้พาล์มเมอสตันต้องหันไปหารัสเซีย ซึ่งรัสเซียก็หวังจะแสวงหาผลประโยชน์จากการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส ผลก็คือได้มีการทำสนธิสัญญาลอนดอนในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1840 ระหว่างอังกฤษ รัสเซีย ออสเตรีย ปรัสเซีย กำหนดข้อเสนอต่างๆ ให้กับอาลี มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ ห้ามไม่ให้เรือรบของชาติใดๆ ผ่านเข้าไปในช่องแคบคาร์ดาร์แนส นับว่านโยบายต่างประเทศของพาล์มเมอสตันในครั้งนี้ ทำให้เตอร์กิชรอดพ้นจากการเป็นบริวารของรัสเซีย และสกัดกั้นการแผ่อิทธิพลของฝรั่งเศสในอียิปต์ด้วย

สงครามกับจีน ค.ศ. 1839-1842

ค.ศ.1839 เกิดข้อพิพาทกับจีนที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งฝิ่นจากบริษัทอินเดียตะวันออกเดินเข้ามาขายเพื่อแลกกับการซื้อชาจีนและผ้าไหม รัฐบาลจีนสั่งห้ามการค้าฝิ่นแต่พบว่าเป็นการยากที่จะหยุดยั้งการลักลอบ รัฐบาลจีนยังต้องการให้พ่อค้าอังกฤษในกวางตุ้ง (Canton) นำฝิ่นในสต็อกไปทิ้ง รัฐบาลจีนคิดว่าวิธีเดียวที่จะป้องกันไม่ให้พ่อค้าชาวยุโรปเข้ามามีอิทธิพลแทรกแซงจีน โดยการที่จีนจะต้องไม่ค้าขายกับอังกฤษและยิงเรืออังกฤษ ทำให้พาล์มเมอสตันโกรธมาก กองทัพเรืออังกฤษจึงระดมยิงเมืองกวางตุ้ง และเมืองท่าอื่นๆ

ใน ค.ศ. 1840-1842 เรียกว่าสงครามฝิ่น (Opium War) จีนเป็นฝ่ายแพ้ต้องยอมเซ็นสัญญานานกิง (Nanking 1842) มีสาระสำคัญคือ จีนต้องยกฮ่องกง (Hong Kong) ให้อังกฤษพร้อมกับเปิดเมืองท่าสำหรับค้าขาย 5 เมือง ได้แก่ เซี่ยงไฮ้ (Shanghai) กวางตุ้ง, ฟูเจา (Foochow) เอหมิง (Amoy) และสวาโท (Swatow) จีนต้องจ่ายเงินค่าปรับที่ไปยึดฝิ่นของอังกฤษ สงครามฝิ่นมีความลึกซึ้งมากกว่าเรื่องของการค้าฝิ่น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายของอังกฤษ และมหาอำนาจตะวันตกอื่นๆ ในการที่จะเข้ามาทำลายการแยกตัวอยู่โดดเดี่ยวของจักรวรรดิจีน และเป็นการเปิดประตูการค้าครั้งใหญ่ ไม่เพียงแต่เป็นผู้นำยาเสพติดที่ร้ายแรง เช่น ฝิ่นเข้ามาในจีน แต่เขายังมีความเชื่อว่าอารยธรรมตะวันตกจะต้องเข้ามาในจีนให้ได้ แม้จะด้วยวิธีใช้เรือปืนก็ตาม ซึ่งจะทำให้สงครามครั้งที่ 2 กับจีนจะติดตามมาอีกครั้งในช่วง ค.ศ. 1856 และ 1860

ความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษ-ฝรั่งเศส ค.ศ. 1841-1846

หลังจากการเซ็นข้อตกลงเกี่ยวกับ Straits Convention ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1841 พรรคเสรีนิยมหมดอำนาจ รัฐบาลชุดของพิลบริหารประเทศต่อมา ลอร์ด อเบอร์ดีน (Lord Aberdeen) เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศนโยบายของเขาค่อนข้างจะปรานีประนอมมากกว่า พาล์มเมอสตัน มีผลให้อเบอร์ดีนพยายามที่จะกระชับสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส ผิดกับสมัชชาพาล์มเมอสตันที่มีท่าทีแข็งกร้าวโดยเฉพาะกับเมห์เหม็ด อาลี ได้มีการกระชับสัมพันธไมตรีโดยการเสด็จเยี่ยมเยียนระหว่างสองราชวงศ์ของอังกฤษและฝรั่งเศส ใน ค.ศ. 1843 และ ค.ศ. 1845 แต่ก็ยังมีเหตุการณ์เล็กๆ น้อยๆ เกิดขึ้นซึ่งก่อให้เกิดความแตกร้าวระหว่าง 2 ชาติ เหตุการณ์แรกคือ การค้นหาเรือฝรั่งเศส โดยเรือของกองลาดตระเวนที่ต่อต้านการค้าทาสนอกชายฝั่งอาฟริกาตะวันตกเป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่พอใจ และสัมพันธภาพยิ่งเลวร้ายลงด้วยเหตุการณ์กรณีพริทชาร์ด (Princharde affair) พริทชาร์ดเป็นมิชชันนารีโปรเตสแตนต์และกงสุลอังกฤษใน ตาฮิติ (Tahiti) ในปาซิฟิกใต้ พริทชาร์ดมีจุดประสงค์ต้องการขจัดอิทธิพลของฝรั่งเศสออกไปจากเกาะนี้ แต่เขาถูกชาวฝรั่งเศสเนรเทศอย่างไม่เป็นธรรม เหตุการณ์ค่อยๆ ลดความตึงเครียดลงเมื่อมีการขอโทษอย่างเป็นทางการ และมีการ

ชดใช้ค่าเสียหายให้กับพริทซาร์ด ใน ค.ศ. 1846 ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ชาติถูกทำลายอีกครั้ง เมื่อหลุยส์ โปเลียโนได้กระชับสัมพันธไมตรีกับราชวงศ์ของสเปน โดยการอภิเษกสมรส ทำให้ความสัมพันธ์กับอังกฤษเลวร้ายลง

ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1818-1846

หลังจากสิ้นสุดการทำสงครามกับสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 1814 ความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับสหรัฐก็ค่อยๆ ฟื้นตัวขึ้น แม้ว่าจะไม่ได้เป็นไปอย่างจริงจัง ช่วงระยะเวลา ระหว่าง ค.ศ. 1815-1850 ทั้ง 2 ประเทศบรรลุข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดพรมแดนระหว่างสหรัฐอเมริกาและอังกฤษในทวีปอเมริกาเหนือ ค.ศ.1817 ทั้ง 2 ชาติเห็นร่วมกันว่าจะไม่ให้เรือสงครามแล่นในทะเลสาบทั้ง 5 (Great Lakes) ซึ่งเชื่อมระหว่างมหาสมุทรแอตแลนติกกับแม่น้ำเซนต์ลอเรนซ์ ใน ค.ศ. 1818 ตกลงกันว่าอาณาเขตระหว่างสหรัฐอเมริกาและอังกฤษในทวีปอเมริกาเหนือควรอยู่ในแนวเส้นขนานที่ 49 ละติจูดไปทางตะวันตกจากทะเลสาบวู้ด(Lake of the woods)¹ จนถึงเทือกเขาร็อกกี ทางตะวันออกอาณาเขตระหว่างอาณานิคมอังกฤษแห่งมณฑลนิวบรันสวิกและมลรัฐเมนยังเป็นที่ถกเถียงกัน จนกระทั่งได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนในสนธิสัญญาเวบสเตอร์แอสเบอร์ตัน ค.ศ. 1842 (Webster-Ashburton Treaty of 1842) แต่เป็นสิ่งที่ยากมาก ที่จะกำหนดเขตแดนจากภูเขาร็อกกีทางตะวันตกไปยังมหาสมุทรแปซิฟิก และในท้ายสุดตามสนธิสัญญาโอเรกอน ค.ศ. 1846 (The Oregon Teaty of 1846) กำหนดชายแดนแถบภูเขาร็อกกีไปยังมหาสมุทรแปซิฟิกที่แนวเส้นขนานที่ 49 ละติจูด

รัฐบาลของลอร์ด จอห์น รัสเซล ค.ศ. 1846-1852

การลาออกของฟิลในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1846 ลอร์ด จอห์น รัสเซล ได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีเสรีนิยมขึ้น เมื่อ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1846 รัสเซลรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีพร้อมกับ

¹ เป็นชื่อทะเลสาบในคานาดาตอนใต้ และตอนเหนือของสหรัฐอเมริกา

ตำแหน่ง เฟิสท์ ลอร์ด ออฟ เดอะเทรซเซอร์ รัฐบาลชุดนี้มีรัฐมนตรี 16 นายพาล์มเมอสตัน ได้กลับเข้าไปเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศอีกวาระหนึ่ง เขาดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นเอกเทศ โดยไม่ขอความเห็นชอบจากราชินีและคณะรัฐมนตรี สนับสนุนขบวนการเสรีนิยมและชาตินิยมของชาติต่างๆ พร้อมกับประนามการใช้มาตรการรุนแรงของผู้นำในการปราบปรามขบวนการของพวกปฏิวัติ และยินยอมให้ผู้ลี้ภัยทางการเมืองเข้ามาอยู่ในประเทศอังกฤษได้ นโยบายในการสนับสนุนขบวนการเสรีนิยม และชาตินิยมของพาล์มเมอสตันทำให้ชาวอังกฤษสนับสนุนและชื่นชมในตัวเขาอย่างมาก

ใน ค.ศ. 1850 พาล์มเมอสตันได้สำแดงความยิ่งใหญ่ของประเทศอังกฤษออกมาในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ที่เชื่อมั่นในความยิ่งใหญ่ทางการทหารของอังกฤษโดยส่งกองทัพเรือไปยึดเรือของกรีกที่เอเธนส์ เพื่อเป็นการช่วยให้รัฐบาลกรีกชดใช้ค่าเสียหายที่ฝูงชนชาวกรีกบุกเข้าไปทำลายทรัพย์สินในบ้านของ ดอน แพซิฟิโก (Don Pacifico) ซึ่งเป็นชาวยิวเชื้อชาติโปรตุเกส แต่ถือสัญชาติอังกฤษ เนื่องจากเกิดที่ชิบรอลคาอันเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เหตุการณ์ครั้งนี้เกือบทำให้อังกฤษต้องทำสงครามกับฝรั่งเศสและรัสเซียซึ่งสนับสนุนกรีก แต่ในที่สุดรัฐบาลกรีกก็ยอมชดใช้ให้ การสำแดงกำลังอย่างอุกอาจในครั้งนี้ ทำให้สมาชิกรัฐสภาหลายคนไม่พอใจการกระทำที่รุนแรงของเขา มีผลให้พาล์มเมอสตันต้องใช้วาทีแข็งเหตุผล และความจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนที่ถือสัญชาติอังกฤษ ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนตำบลใดในโลก ซึ่งก็ได้ผลเพราะสมาชิกสภาต่างเห็นด้วยกับการกระทำของเขาในที่สุด

ในปีรุ่งขึ้น คือ ค.ศ. 1851 เมื่อประธานาธิบดี หลุยส์ นโปเลียน (Louis Napoleon) แห่งฝรั่งเศสทำการรัฐประหารล้มการปกครองในระบอบสาธารณรัฐแล้วทรงตั้งจักรวรรดิฝรั่งเศสที่ 2 ค.ศ. 1852-1870 โดยหลุยส์นโปเลียน ดำรงตำแหน่งจักรพรรดินโปเลียนที่ 3 พาล์มเมอสตัน ซึ่งไม่ชอบระบอบสาธารณรัฐอยู่แล้วรู้สึกยินดี โดยส่งจดหมายแสดงความยินดีกับเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกรุงลอนดอนและอัครราชทูตอังกฤษประจำกรุงปารีส โดยมีได้ถวายความคิดเห็นต่อพระบรมราชินีและติดต่อกับคณะรัฐบาล การกระทำครั้งนี้ถูก

พระนางวิกตอเรียและนายกรัฐมนตรีริชเชิลด้าหนี เพราะถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักการของคณะรัฐมนตรีที่ต้องการให้อังกฤษวางตัวเป็นกลาง เกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของฝรั่งเศส ดังนั้นเมื่อริชเชิลด้าเรื่องนี้เข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี พาล์มเมอสตันจึงถูกปลดออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ใน ค.ศ. 1851 มีผลให้รัฐบาลเสรีนิยมของริชเชิลด้าต้องหมดอำนาจไปด้วย

รัฐบาลช่วงสั้นๆ ช่วง ค.ศ. 1852-1855

นายกรัฐมนตรีคนใหม่ คือ ลอร์ด คาร์บี (Lord Darby) อยู่ในตำแหน่งช่วงสั้นตั้งแต่ กุมภาพันธ์ - ธันวาคม ค.ศ. 1852 เท่านั้น ก็ต้องลาออกเพราะแพ้คะแนนเสียงในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินในสภาสามัญ และต้องเปิดโอกาสให้ อเบอร์ดีน (Aberdeen) จัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างพรรคเสรีนิยมและกลุ่มฟิลาขึ้นมาในช่วง ค.ศ. 1852-1855 โดยริชเชิลด้าและพาล์มเมอสตันจากพรรคเสรีนิยม ส่วนแกลดสโตน เฮอร์เบิร์ต และอเบอร์ดีน เป็นคนสำคัญจากกลุ่มฟิลา รัฐบาลชุดนี้ริชเชิลด้าถูกวางตัวให้เป็นผู้เฝ้าในสภาสามัญ ลอร์ด คทาเรนดอน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ แกลดสโตนเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง พาล์มเมอสตันเป็นรัฐมนตรีมหาดไทย ซึ่งงานนี้ท่านไม่ค่อยถนัดแต่ก็ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจและขยันขันแข็ง พาล์มเมอสตันและริชเชิลด้ายังคงให้ความสนใจในด้านการเมืองระหว่างประเทศและเป็นสองรัฐมนตรีที่เข้มแข็งที่สุดในรัฐบาลชุดนี้ ในสมัยนี้อังกฤษต้องเข้าไปพัวพันกับการทำสงครามกับรัสเซียในสงครามไครเมีย ซึ่งอเบอร์ดีนไม่ค่อยเห็นด้วยกับการดำเนินนโยบายรุนแรงโดยการทำสงคราม เขาเชื่อมั่นในนโยบายสันติและเดินสายกลาง ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันในประเด็นนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คณะรัฐมนตรีมีความขัดแย้งและแตกแยก

สงครามไครเมีย

สงครามไครเมียเกิดขึ้น ใน ค.ศ.1854 เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับจักรวรรดิออตโตมาน (Ottoman Empire, Turkey) รัสเซียภายใต้การนำของพระเจ้าซาร์นิโคลาสที่ 1 (Nicholas I) ต้องการเข้าไปมีอิทธิพลในเตอร์กีและต้องการมีสิทธิในช่องแคบ

คาร์คาร์แนลส์ ทำให้อังกฤษและฝรั่งเศสเข้าร่วมเป็นฝ่ายเตอร์กีเพื่อต่อต้านรัสเซีย ชนวนของสงครามเกิดขึ้นใน ค.ศ. 1852 เมื่อฝรั่งเศสบังคับให้เตอร์กึลงนามในสนธิสัญญายินยอมให้สิทธิพิเศษแก่ตนในการเข้าไปคุ้มครองคริสตศาสนิกชนนิกายโรมันคาทอลิกในปาเลสไตน์ (Palestine) ซึ่งเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ (Holy Land) ที่อยู่ภายใต้การปกครองของเตอร์กี รัสเซียได้อ้างสิทธิในการคุ้มครองคริสตศาสนิกชนนิกายกรีก (Greek Orthodox) ตามสนธิสัญญาชุกไกนาร์จี้ (Treaty of Kuchuk Kainarji ค.ศ. 1774) ในดินแดนเตอร์กี ดังนั้น รัสเซียจึงพยายามบีบบังคับให้ ตอร์กียกเลิกสนธิสัญญาฉบับดังกล่าวกับฝรั่งเศส แต่เตอร์กีปฏิเสธ เพราะถือเป็นการล่วงละเมิดอำนาจอธิปไตยของตน เท่ากับเป็นการสูญเสียเอกราชบูรณภาพทางดินแดน การที่รัสเซียเอาเรื่องศาสนามาเป็นข้ออ้างนั้น แท้จริงรัสเซียต้องการควบคุมช่องแคบบอสโพรัส และคาร์คาร์แนลส์ซึ่งเตอร์กีครอบครองอยู่

เมื่อเตอร์กีปฏิเสธ รัสเซียฉวยโอกาสส่งกองทัพเข้าไปในมอลดาเวีย (Moldavia) และวัลเลเชีย (Wallachia) ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1853 ซึ่งเป็นดินแดนของเตอร์กีจึงถือเป็นการประกาศสงคราม อังกฤษและฝรั่งเศสผนึกกำลังกันส่งกองทัพเรือเข้าขัดขวางรัสเซียทันที ไม่ให้รัสเซียขยายตัวมาสู่ยุโรป ตอร์กีมั่นใจว่าตนเป็นฝ่ายได้เปรียบ เพราะมหาอำนาจเข้าข้างตนจึงประกาศสงครามกับรัสเซียในวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 1853 รัสเซียทำลายกองทัพเรือของเตอร์กีในทะเลดำได้อย่างราบคาบ ทหารเตอร์กีเสียชีวิตหลายพันคน อังกฤษและฝรั่งเศสยื่นคำขาดให้รัสเซียถอนกำลังออกจากมอลดาเวีย และวัลเลเชีย รัสเซียเพิกเฉย อังกฤษและฝรั่งเศสจึงประกาศสงคราม เมื่อ 28 มีนาคม ค.ศ. 1854

กลุ่มพันธมิตรพยายามชักชวนออสเตรียให้เข้าร่วมทำสงครามกับรัสเซีย รัสเซียเกรงภัยสงครามกับออสเตรียจึงพยายามเจรจาให้ออสเตรียเป็นกลาง ทำให้ออสเตรียประกาศวางตัวเป็นกลาง

ในเดือนกันยายน ค.ศ.1854 กองเรืออังกฤษและฝรั่งเศสบุกโจมตีฐานที่ตั้งทางยุทธศาสตร์สำคัญของรัสเซียในทะเลบอลติกและทะเลขาว และพยายามบีบบังคับให้รัสเซีย

ขอมยุติสงคราม กลางเดือนกันยายนกองทัพอังกฤษและฝรั่งเศสพยายามที่จะเข้าเมือง เซวัสโตปอล (Sevastopol) ซึ่งเป็นฐานทัพเรือของรัสเซียในทะเลดำบนคาบสมุทรไครเมีย

ในเดือนมกราคม ค.ศ.1855 ซาร์ดิเนีย (Sardinia) ภายใต้การนำของ เคานต์ คามิลโล เบนโซ คาวัวร์ (Count Camillo Benso Cavour) หวังจะได้เสียงสนับสนุนจากอังกฤษและฝรั่งเศสในการรวมอิตาลี จึงส่งทหารจำนวน 17,000 คนเข้าร่วมรบกับรัสเซีย ทำให้ในเดือนกันยายน ค.ศ.1855 อังกฤษฝรั่งเศสสามารถยึดเซวัสโตปอลได้ การสู้รบกันนี้ทหารเสียชีวิตด้วยโรคภัยไข้เจ็บมากกว่าการสงคราม

เมื่อสงครามดำเนินต่อไป ออสเตรียซึ่งเคยประกาศตนเป็นกลางเริ่มลังเล เพราะกลัวเสียผลประโยชน์ในอิตาลี¹ ทำให้้ออสเตรียดำเนินนโยบายทางการทูตเข้าข้างฝ่ายอังกฤษฝรั่งเศส ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างออสเตรียและรัสเซียสิ้นสุดลง² รัสเซียถูกทอดทิ้งโดยลำพังทำให้ในท้ายสุดซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 2 (Alexander II) ตัดสินพระทัยยอมเจรจาสงบศึกที่นครปารีส เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1856 และลงนามในสนธิสัญญาปารีส (The Peace of Paris 1856)

สนธิสัญญาปารีส ค.ศ. 1856

สนธิสัญญาปารีสลงนามกันในวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 1856 มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ให้แม่น้ำดานูบเป็นแม่น้ำนานาชาติ ทะเลดำเป็นเขตเป็นกลางและใน ค.ศ. 1841 สัญญากำหนดให้ปิดช่องแคบคาร์ดาร์แนลส์ ไม่ให้เรือรบของต่างชาติเข้ามาในยามสงบ แต่เรือสินค้าผ่านได้

¹ ภาคเหนือของอิตาลีที่ออสเตรียครอบครองอยู่ ออสเตรียกลัวว่าซาร์ดิเนียจะใช้ดินแดนภาคเหนือของอิตาลีเป็นข้อต่อรองในการรวมอิตาลี

² รัสเซียเคยส่งทหารไปช่วยปราบกบฏฮังการี ซึ่งก่อการปฏิวัติต่อออสเตรียใน ค.ศ. 1849 ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้้ออสเตรียวางตัวเป็นกลางตั้งแต่ต้น เพื่อตอบแทนความมีน้ำใจของรัสเซีย

2. รัสเซียอ้างสิทธิที่จะคุ้มครองชาวคริสต์
3. มหาอำนาจให้คำคำประกันในอิสรภาพ และความมั่นคงของจักรวรรดิเตอร์กิสต์ต่านให้คำมั่นสัญญาว่าจะทำการปฏิรูป
4. ให้มอลดาเวีย วัลเลเชีย และเซอร์เบีย (Serbia) มีสิทธิในการปกครองตนเอง แต่อยู่ใต้ความดูแลของเตอร์กิก ใน ค.ศ. 1859 มอลดาเวียและวัลเลเชียได้รวมตัวกัน และกลายเป็นอาณาจักรโรมานีเยในระยะเวลาต่อมา
5. มีการออกมาตรการต่างๆ ทางกฎหมายที่ว่าด้วยการค้าขาย และการเดินเรือทะเลระหว่างประเทศ อาทิเช่น ยกเลิกการใช้เรือที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลให้จับกุมเรือข้าศึก วางระเบียบเกี่ยวกับการใช้เรือรบปิดเมืองท่าหรือปิดการคมนาคม และเกี่ยวกับการใช้เรือของชาติที่เป็นกลางในการส่งสินค้าต้องห้ามส่งเข้าไปยังประเทศที่ถูกล้อมระหว่างสงคราม

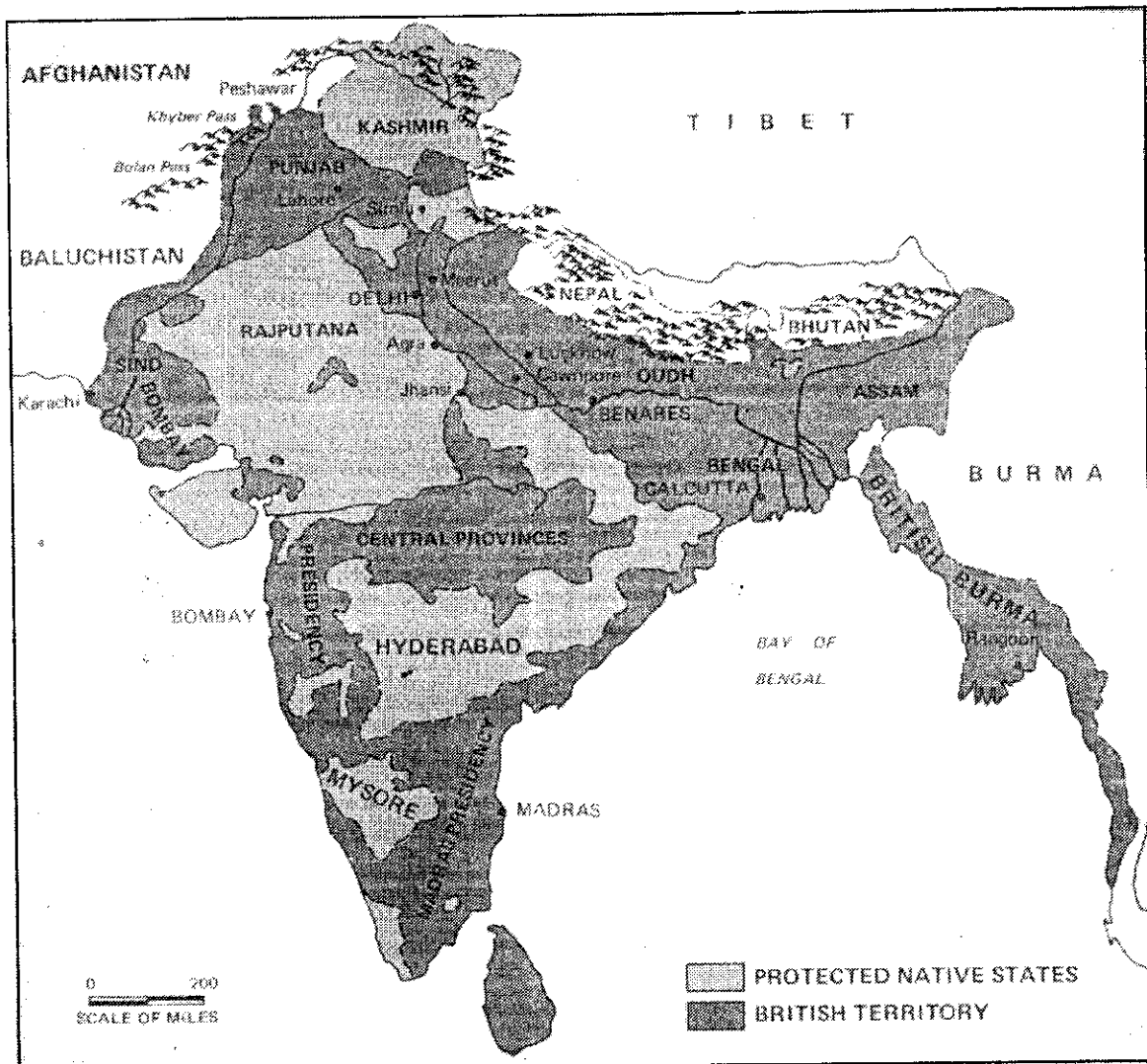
ผลของสงครามไครเมีย

สงครามครั้งนี้เป็นการเปิดเผยให้โลกได้รับรู้ถึงความล้มเหลวของรัสเซียว่า รัสเซียมีความด้อยทางทหารอย่างมาก ทำให้ฐานะของรัสเซียตกต่ำลงจนทำให้รัสเซียถอนตัวออกจากวงการเมืองระหว่างประเทศในยุโรป รัสเซียต้องยอมรับความจริงในความด้อยของตนเอง และต้องหันไปพัฒนาปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมกับยุโรปตะวันตก และเป็นการปิดฉากการขยายอำนาจของรัสเซียสู่ตะวันออกไกล สูญเสียเกียรติภูมิอย่างมาก เพราะสัญญานี้ระบุว่ารัสเซียหมดสิทธิพิทักษ์คุ้มครองคริสต์ศาสนิกชนนิกายกรีกออร์ทอด็อกซ์ในเตอร์กิกอีกต่อไป โดยที่มหาอำนาจยุโรปจะรับหน้าที่แทนรัสเซีย

ในสงครามครั้งนี้พยาบาลชาวอังกฤษชื่อฟลอเรนซ์ในดิงเกล (Florence Nightingale) ได้ประสบกับปัญหาข้อบกพร่องต่างๆ ในสนามรบ อาทิ ความสกปรกของสถานพยาบาล วิธีการรักษาทหารที่บาดเจ็บและเจ็บป่วยยังไม่มีคุณภาพดีพอ มาตรฐานทางการแพทย์และพยาบาลยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้นางเป็นผู้นำในการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางด้านสาธารณสุข การฝึกอบรมพยาบาล การให้บริการทางการแพทย์แก่พวกทหาร

ข้อเรียกร้องของนางก่อให้เกิดการจัดตั้งโรงพยาบาล และวิชาพยาบาลที่ทันสมัยขึ้นทั่วยุโรป ทำให้อาชีพพยาบาลเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

และเนื่องจากสงครามไครเมียครั้งนี้ เป็นการดำเนินการที่นายกรัฐมนตรีอเบอร์ดีนไม่เห็นด้วยตั้งแต่แรก ดังนั้น การเตรียมเพื่อการสงครามมีความบกพร่องก่อให้เกิดความเสียหายแก่คณะรัฐบาล ประกอบกับท่าทีที่อ่อนแอไม่กระฉับกระเฉงของผู้นำคือ นายกรัฐมนตรี ทำให้คณะรัฐมนตรีแตกแยกโดยเฉพาะพาล์มเมอสตัน และรัสเซลซึ่งเป็นเสรีนิยมที่หัวรุนแรงที่คอยเร่งเร้าตัวนายกรัฐมนตรีอยู่ตลอดเวลา การสูญเสียชีวิตของทหารทั้งในสนามรบ และจากโรคภัยร้ายแรง เช่น อหิวาห์ และโรคบิด ตลอดจนทรัพย์สินของประชาชนที่สูญเสียไป ค่าใช้จ่ายในการทำสงครามมีสูง ทำให้รัฐบาลถูกโจมตีอย่างรุนแรง ในที่สุดเดือนมกราคม ค.ศ. 1855 ได้มีญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในการดำเนินการทำสงครามของรัฐบาล ญัตติการทำสงครามนี้ สมาชิกสภาสามัญท่านหนึ่งคือ โรบัค (Robuck) ได้เสนอญัตติขอให้สภาตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง เพื่อทำการสอบสวนการทำสงครามไครเมียของรัฐบาล สภาสามัญลงมติเห็นชอบตามญัตตินี้ด้วยคะแนนเสียงท่วมท้นในวันที่ 29 มกราคม เท่ากับสภาลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐบาลโดยตรง สัปดาห์ต่อมารัฐบาลแพ้เสียงในสภา อเบอร์ดีนถวายเป็นลาออก

India in 1857

การกบฏในอินเดีย ค.ศ. 1857-1858

การกบฏครั้งใหญ่ในอินเดีย (The Indian Munity) เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1857 ตรงกับสมัยที่ ลอร์ด แคนนิง (Lord Canning) เป็นข้าหลวงใหญ่ประจำอินเดีย โดยมีสาเหตุที่สะสมมาเป็นเวลานาน อาทิเช่น การประกาศใช้กฎหมาย Doctrine of Lapse เป็นเครื่องมือในการผนวก ดินแดนส่วนต่างๆ เข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ด้วยการยึดที่ดินจากเจ้าผู้ครองที่

สิ้นพระชนม์โดยไม่มีทายาท และตัดสิทธิทายาทที่เป็นบุตรบุญธรรม และเป็นสตรีทำให้เจ้าผู้ครองเมืองต่างๆ ต่อด้านการปกครองของอังกฤษ และสมัยที่ ลอร์ด ดัลฮูซี (Lord Dalhousie) เป็นข้าหลวงใหญ่ได้สั่งการจ่ายเงินบำนาญให้แก่บุตรบุญธรรมของเจ้าผู้ครองเมืองต่างๆ สร้างความไม่พอใจให้กับพระราชวงศ์ซึ่งรวมตัวกันต่อด้านการบริหารงานของอังกฤษ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปกครองของอังกฤษ

มาตรการอื่นๆ ที่ออกมา เช่น การที่รัฐบาลอังกฤษประกาศเวนคืนที่ดินของขุนนาง ซึ่งมีผลให้ขุนนางเหล่านั้นขาดรายได้ หรือการเลิกจ้างข้าราชการของเจ้าผู้ครองเมืองต่างๆ ทำให้คนเหล่านี้ว่างงานและขาดรายได้ และที่สำคัญคือ ในสมัยที่ลอร์ด ดัลฮูซี ได้ตั้งคณะกรรมการสำรวจโฉนดที่ดิน โดยที่ดินที่ไม่มีโฉนดแสดงกรรมสิทธิ์จะถูกยึดไปเป็นของรัฐบาลอังกฤษ ทำให้เจ้าของที่ดินจำนวนมากถึง 20,000 คน จากมณฑลเคดข่านต้องสูญเสียที่ดิน ทำให้ประชาชนที่เคยจงรักภักดีต่ออังกฤษหันมาต่อต้าน

ความพยายามของผู้ปกครองอังกฤษที่จะปฏิรูปสังคมอินเดียให้มีมาตรฐานแบบตะวันตกหลายอย่าง เช่น ให้หญิงหม้ายแต่งงานใหม่ได้ การต่อต้านพิธีสูตตี¹ (Suttee) ถือเป็น การละเมิดทัศนคติทางวัฒนธรรมของชาวฮินดูอย่างรุนแรง สร้างความไม่พอใจในหมู่ชาวพื้นเมืองอินเดีย

นอกจากนี้ในหมู่ทหารซีปอย (sepoys) ซึ่งเป็นทหารชาวพื้นเมืองที่ได้รับการฝึกเป็นทหารตามแบบตะวันตก ไม่พอใจนโยบายของอังกฤษหลายอย่าง เช่น การถูกส่งไปรบในที่ห่างไกลนานๆ โดยไม่ได้รับเงินพิเศษ ระเบียบวินัยในกองทัพเสื่อมลง เพราะทหารที่มีความสามารถถูกย้ายไปทำงานด้านพลเรือน หรือการเลื่อนตำแหน่งที่ไม่ได้พิจารณาถึงความสามารถของบุคคลนั้น คำนี้เฉพาะเรื่องอาวูโสและที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติ General Service Enlistment Act ซึ่ง ลอร์ด แคนนิงออกมามีสาระสำคัญที่ให้รวมทหารเกณฑ์ที่มีวรรณะ

¹ เป็นประเพณีของชาวฮินดู ที่หญิงหม้ายจะต้องเข้ากองไฟตายตามสามี

สูงและต่ำเข้าด้วยกัน และต้องไปปฏิบัติกรรบททั้งภายในและภายนอกประเทศอินเดีย ทหารชิปอยยังหาวเคราะห์ดวงว่าอาจถูกบังคับให้เปลี่ยนศาสนา

ชนวนของวิกฤตกาลเกิดขึ้นเมื่อมีการแพร่ข่าวในวงการทหารชิปอย ที่เป็นมุสลิมว่า น้ำมันหล่อลื่นของกระสุนปืนนั้นใช้น้ำมันหมู ขณะเดียวกันก็แพร่ข่าวในวงการทหารชิปอย ที่เป็นฮินดูว่า น้ำมันหล่อลื่นของกระสุนปืนใช้ไขมันวัว ทำให้ทหารชิปอยทั้งฮินดูและมุสลิมโกรธแค้น และชิงชังอังกฤษที่ดูหมิ่นศาสนาของพวกเขา ทำให้กบฏชิปอยเกิดขึ้นทั่วประเทศอินเดีย โดยอังกฤษใช้เวลาปราบอยู่ถึง 2 ปี จึงสงบ หลังจากนั้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในระบบบริหารและนโยบายการปกครองของรัฐบาลอังกฤษ ที่มีต่ออินเดียโดยยกเลิกการปกครองของบริษัทอินเดีย และรัฐบาลอังกฤษเข้าปกครองอินเดียโดยตรง โดยจัดการปกครองอินเดียใหม่โดยจัดแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. ดินแดนที่อังกฤษปกครองโดยตรง เรียกว่า อินเดียของอังกฤษ (British India) มี 11 มณฑลใหญ่ซึ่งมีพื้นที่ 3 ใน 5 ของอินเดียทั้งหมดให้ขึ้นต่ออุปราชอังกฤษโดยตรง ส่วนมากมณฑลเหล่านี้ตั้งอยู่ตามชายฝั่งทะเล เช่น กัลกัตตา มัทราส บอมเบย์ เป็นต้น
2. ดินแดนที่เป็นของเจ้าอินเดีย เรียกว่า รัฐอินเดีย (Indian States) แบ่งออกเป็น 562 รัฐ ซึ่งมีพื้นที่ 2 ใน 5 ของอินเดียทั้งหมด โดยเจ้าผู้ครองแคว้นมีอิสระในการปกครองภายใน แต่รัฐบาลอังกฤษเข้าควบคุมนโยบายต่างประเทศ

นอกจากนี้อังกฤษได้ยกฐานะข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำอินเดีย (Governor General) ขึ้นเป็นอุปราชแห่งอินเดีย (Viceroy) ทำหน้าที่ปกครองอินเดียในฐานะตัวแทนของพระราชินีอังกฤษ นับเป็นการสิ้นสุดยุคข้าหลวงใหญ่ปกครองอินเดีย

การขึ้นมีอำนาจของพาล์มเมอสตัน ค.ศ. 1855-1865

พาล์มเมอสตันเป็นนายกรัฐมนตรี ค.ศ. 1855

พาล์มเมอสตันดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่ออายุ 70 ปี ชื่อเสียงทางการเมืองที่ผ่านมาของเขาดีมาก พาล์มเมอสตันได้รับเสียงสนับสนุนสูงสุดในบรรดาคู่แข่งทั้งหมด เช่น

รัชกาลที่ 4 ไม่เป็นที่ไว้วางใจ แกลดสโตนทำผิดพลาดบ่อยๆ เคยมี ประเด็นที่จะรับตำแหน่ง การจัดการที่ผิดพลาดในสงคราม ไครเมียทำให้ชาวอังกฤษมีความรู้สึก ว่า พาล์มเมอสตันเท่านั้นที่เป็นความหวังที่จะนำประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง พาล์มเมอสตันในขณะที่รับ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ในวัยชรา ทำให้มีผู้เกรงว่าสุขภาพของท่านจะไม่สามารถเผชิญกับ ความยุ่งยากและเหตุการณ์ต่างๆ ได้ แต่พาล์มเมอสตันได้แสดงให้เห็นความสามารถในการ จัดตั้งคณะรัฐบาลเช่นเดียวกับความสามารถในการบริหารงาน

สงครามกับจีน

สงครามระหว่างอังกฤษกับจีนครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งที่สำคัญ ระหว่างจีนกับอังกฤษยังมีอยู่ สาเหตุมาจากเรื่องเล็กๆ คือ เรือแอโรว์ (Arrow) ของอังกฤษถูก ทางกรจีนเข้ามาตรวจค้น จับกลาสิเรือทั้งหมดข้อหาเคยเป็นโจรสลัด อังกฤษไม่พอใจเพราะ ถือว่าเป็นการละเมิดอธิปไตย ทำให้เกิดสงครามกับจีนครั้งที่ 2 ที่เรียกว่า สงครามเรือแอโรว์ ผลคือ จีนต้องยอมรับข้อเรียกร้องเพิ่มเติมของชาติตะวันตกตามอนุสัญญาปักกิ่ง (Peking Convention ตุลาคม ค.ศ. 1860) มีสาระสำคัญคือ

1. ให้อังกฤษมีสิทธิตั้งกงสุลประจำกรุงปักกิ่ง
2. จีนจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามเพิ่ม
3. จีนเปิดเมืองเทียนสินเป็นเมืองท่าเพิ่มขึ้น และจีนต้องยกเกาะเกาลูน ซึ่งอยู่ตรงข้ามเกาะฮ่องกงให้อังกฤษ
4. บาทหลวงฝรั่งเศส¹ มีสิทธิเป็นเจ้าของสถานที่เผยแพร่ศาสนาภายในประเทศจีน

กองทัพพันธมิตรได้ถอนตัวออกจากปักกิ่ง เมื่อ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 1860 สงครามเรือแอโรว์จึงสิ้นสุดลง

¹ ฝรั่งเศสเข้าร่วมสงครามโดยเป็นพันธมิตรกับอังกฤษ

พาล์มเมอสตันหมคอำนาจใน ค.ศ. 1858

เดือนมกราคม ค.ศ. 1858 ออซินี (Orsini) นักชาตินิยมชาวอิตาลีเลียนพยายามสังหารนโปเลียนที่ 3 ลูกกระเบิดที่เขาใช้ทำในเบอร์มิงแฮม และแผนการปฏิวัติเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ พาล์มเมอสตันเอาใจฝรั่งเศส โดยออกพระราชบัญญัติสั่งสมก่อการร้าย (Conspiracy to Murder Bill) ซึ่งถือว่า ความพยายามในการก่อการร้ายจากประเทศอังกฤษถือเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง การดำเนินนโยบายที่อ่อนน้อมต่อฝรั่งเศสมากเกินไป ทำให้เป็นที่ไม่พอใจของคนทั่วไป คະแนนนิยมในตัวเขตกต่ำลง ผุ่ชนเคลื่อนไหวเพื่อบีบบั้ันและกลุ่มทอริ่ กลุ่มเรดิคัล และกลุ่มฟิลา รวมตัวกันบีบบั้ให้เขาออกจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียง 234 ต่อ 215

คณะรัฐมนตรีเคอร์บี-คิสเรลลี กุมภาพันธ์ 1858 - มิถุนายน 1859

ลอร์ด เคอร์บี จัดตั้งรัฐบาลที่มีคิสเรลลีเป็นรัฐมนตรีคลัง เป็นรัฐบาลเสียงข้างน้อย แต่ก็ดำรงอยู่ได้กว่า 1 ปี เนื่องจากความแตกแยกระหว่างพวกวิกส์ กลุ่มฟิลาและกลุ่มเรดิคัล (Radicals) คณะรัฐมนตรีชุดนี้พยายามปฏิรูประบับรัฐสภา แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ มาตรการต่างๆ ที่ออกมาได้แก่ Government of India Act ระบุให้ยุติอำนาจทางการเมืองของบริษัทอินเดียตะวันออก และกำหนดให้การบริหารอินเดียเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของรัฐบาล ณ กรุงลอนดอน มาตรการนี้กลับยิ่งทำให้ชาวอินเดียต่อต้านอังกฤษมากขึ้น

คณะรัฐมนตรีชุดสุดท้ายของพาล์มเมอสตันค.ศ. 1859 - 1865

เกียรติภูมิและประสบการณ์ทางการเมือง ทำให้พาล์มเมอสตันสามารถจัดตั้งรัฐบาลซึ่งประกอบไปด้วยพรรคเสรีนิยมอย่างเช่น รัสเชล พวกที่สนับสนุนฟิลา อย่างเช่น แกลดสโตน และพวกเรดิคัล ในช่วงที่มีเรื่องสำคัญที่พาล์มเมอสตัน แกลดสโตน และรัสเชล เห็นพ้องร่วมกันก็คือ ปัญหาของการรวมชาติอิตาลี พาล์มเมอสตันมีความเห็นอกเห็นใจในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของชาวอิตาลี จากอิทธิพลของออสเตรียใน ค.ศ. 1851 แกลดสโตนได้ไปเยี่ยมเมืองเนเปิลส์ได้พบเห็นความทารุณโหดร้ายที่พระเจ้าเฟอร์ดินานด์ที่ 2 กระทำค่อนัก

โทษการเมือง เมื่อปีเอเดมอนท์ ชาร์ดิเนีย (Piedmont-Sardinia) ได้รับความช่วยเหลือจากฝรั่งเศสเข้าโจมตีออสเตรียในลอมบาร์ดี ค.ศ. 1859 รัฐบาลของพาล์มเมอสตันแสดงความเห็นอกเห็นใจที่จะเข้าช่วยเหลือให้ชาวอิตาลีรวมกันเป็นประเทศขึ้นมาให้สำเร็จ ทั้งๆ ที่ทราบดีว่าพระราชินีวิกตอเรียทรงสนับสนุนออสเตรีย ใน ค.ศ. 1860 เมื่อการิบัลดี (Garibaldi) รุกเข้าไปในซิซิลี (Sicily) อังกฤษก็ส่งทัพเรือไปช่วย การิบัลดีเมื่อยึดได้ซิซิลีได้ข้ามไปโจมตีเนเปิลส์ สามารถขับไล่กษัตริย์แห่งเนเปิลส์ออกไปได้ คาวัลร์สถาปนาพระเจ้าวิกเตอร์ เอมา-นูเอลที่ 2 (Victor Emmanuel II) แห่งชาร์ดิเนียขึ้นเป็นกษัตริย์อิตาลี ใน ค.ศ. 1860 ดังนั้นการรวมชาติอิตาลีที่ประสบความสำเร็จส่วนหนึ่ง เพราะพาล์มเมอสตันให้ความสนับสนุน

อังกฤษกับสงครามกลางเมืองในอเมริกา ใน ค.ศ. 1861-1865

สงครามกลางเมืองอเมริกาซึ่งเริ่มในเดือนเมษายน ค.ศ. 1861 สร้างความไม่สบายใจให้กับอังกฤษ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ต่อต้านการค้าทาสซึ่งมีอยู่ในรัฐทางใต้ ซึ่งต้องการแยกตัวออกไปตั้งเป็นสาธารณรัฐต่างหาก รัฐทางใต้ได้รับความรู้สึกเห็นอกเห็นใจจากประชาชนชาติทั้งหลายว่า พวกเขามีสิทธิอันชอบธรรมที่จะแยกตัวออกมาเป็นอิสระ

เมื่อสงครามเริ่มขึ้น รัฐบาลอังกฤษประกาศตัวเป็นกลาง แต่ความสัมพันธ์กับฝ่ายเหนือตึงเครียดขึ้นด้วย กรณีเรือเทรนท์ (Trent incident) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1861 รัฐบาลฝ่ายเหนือได้หยุดเรือกลไฟเทรนท์ของอังกฤษในมหาสมุทรแอตแลนติก พร้อมกับจับตัวทูต 2 คน คือ เมสัน (Mason) และสลิดเดล (Slidell) ซึ่งกำลังเดินทางไปกรุงลอนดอนเพื่อหาเสียงสนับสนุนในเรื่องของการแยกตัวเป็นสาธารณรัฐต่างหาก พาล์มเมอสตันต้องการให้ส่งตัวเอกอัครราชทูต 2 ท่านกลับภายใน 7 วัน และให้แสดงการขอโทษต่อการละเมิดความเป็นกลางของอังกฤษ ในท้ายสุดประธานาธิบดีลินคอล์น จึงปล่อยตัวนักโทษทั้ง 2 คน

อีกกรณีหนึ่งอังกฤษถูกกล่าวหาว่า ได้ละเมิดความเป็นกลางของตนเองด้วยการปล่อยให้ฝ่ายใต้ซื้อเรือรบชื่อ อลาบามา (Alabama) ซึ่งสร้างที่เมืองเมอร์ซีย์ไซด์ (Merseyside) ไปใช้

โจมตีเรือของฝ่ายเหนือ จนทำให้เรือของฝ่ายเหนือในมหาสมุทรแอตแลนติกจมไปหลายลำ ทำให้กิจการค้าของฝ่ายเหนือได้รับความเสียหายอย่างหนัก รัฐบาลฝ่ายเหนือเรียกร้องค่าเสียหายซึ่งในตอนแรกพาล์มเมอสตันปฏิเสธที่จะจ่าย ในที่สุดหลังจากที่สงครามกลางเมืองครั้งนี้ยุติได้มีการเจรจาต่อรองเรื่องเงินชดใช้ค่าเสียหายอยู่นาน ในที่สุด ค.ศ. 1871 อังกฤษตกลงยอมจ่ายค่าเสียหาย 3.25 ล้านปอนด์ ตามคำตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

กบฏโปแลนด์ ค.ศ. 1863

3 ปีสุดท้ายในช่วงการบริหารงานของพาล์มเมอสตัน ประสบกับความล้มเหลวในปัญหาชาวโปแลนด์ก่อการจลาจล และปัญหาเชลสวิก-โฮลสไตน์ (Schleswig Holstein) เนื่องจากสถานการณ์ในยุโรปเปลี่ยนแปลงไปที่เกิดอำนาจใหม่ขึ้นในยุโรปที่เด่น คือ บิสมาร์ก และกองทัพปรัสเซีย ซึ่งกดดันให้ระบบของพาล์มเมอสตันไม่มีประสิทธิภาพ และนโยบายทางการทูตแบบเรือปืนใช้ไม่ได้ผล

กบฏโปแลนด์ ค.ศ. 1863 มีสาเหตุมาจากการปกครองที่กดขี่ของรัฐบาลรัสเซียและนำระบบเกณฑ์ทหารเข้ามาใช้ อังกฤษนั้นเห็นใจชาตินิยมโปแลนด์ จักรพรรดิโนโปเลียนที่ 3 ของฝรั่งเศสก็เช่นกัน รัสเซียกดดันฝรั่งเศสให้คิดว่าอังกฤษจะให้ความร่วมมือกับฝรั่งเศสต่อต้านรัสเซียในปัญหาของชาวโปแลนด์ แต่ต่อมาก็ถอนตัว เพราะเขาคิดว่าจะทำให้เกิดสงคราม รัสเซียด้วยความสนับสนุนของปรัสเซียไม่สนใจในการประท้วงทางการทูตของอังกฤษและฝรั่งเศส ได้เสนอให้มีการประชุมด้วยปัญหาของโปแลนด์ โปแลนด์แพ้ต่อรัสเซียอย่างย่อยยับ บิสมาร์กได้รับผลตอบแทนซึ่งจะช่วยให้เขาคำเนินนโยบายแบบก้าวร้าวในช่วง 7 ปีต่อมา

ปัญหาเชลสวิก-โฮลสไตน์ ค.ศ. 1863-1864

แคว้นเชลสวิก (Schleswig) ประชาชนที่อาศัยอยู่ส่วนใหญ่เป็นชาวเดนมาร์ก ในขณะที่ชาวเยอรมันจะอาศัยอยู่มากในแคว้นโฮลสไตน์ (Holstein) และเป็นสมาชิกของสมาพันธรัฐเยอรมัน (German Confederation) ใน ค.ศ. 1815 เดือนมีนาคม ค.ศ. 1863 กษัตริย์เดนมาร์กได้ทรงประกาศว่า เดนมาร์กจะผนวกแคว้นเชลสวิกเข้ากับเดนมาร์ก ในขณะที่โฮลสไตน์จะแยกจากกัน พวกชาตินิยมเยอรมันไม่พอใจต่อการกระทำครั้งนี้และกระตุ้นให้สมาพันธรัฐ-

เยอรมันปกป้องแผนการนี้ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1863 พาล์มเมอสตันได้แสดงสุนทรพจน์สนับสนุนเดนมาร์ก การสนับสนุนเดนมาร์กในครั้งนี้อ้างถึงว่า อังกฤษจะเข้าสู่สงครามกับปรัสเซียและออสเตรียในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1864 ซึ่งเป็นสงครามในการรวมเยอรมัน กองทัพปรัสเซียเข้าโจมตีเดนมาร์ก ผลปรากฏว่าเดนมาร์กแพ้โดยที่อังกฤษไม่สามารถช่วยเหลือได้ แคว้นทั้ง 2 ถูกยึด ถือเป็นความล้มเหลวในนโยบายต่างประเทศของพาล์มเมอสตัน

การสิ้นชีวิตของพาล์มเมอสตัน ค.ศ. 1865

ค.ศ.1865 สุขภาพของพาล์มเมอสตันเสื่อมโทรมลง และใน ค.ศ. 1865 ก็ป่วยเป็นอัมพาต ถึงแก่อนิจกรรมอยู่กับโต๊ะทำงานเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 1865 เท่ากับว่าท่านได้ทำงานรับใช้ชาติจนวินาทีสุดท้าย ถือเป็นเกียรติที่ทางการทูตสำหรับการดำเนินนโยบายต่างประเทศซึ่งพาล์มเมอสตันเป็นผู้นำมาโดยตลอด